

Током своје посете Косову и Метохији архиепископ Иларион дао је интервју Информативној служби Епархије рашко-призренске

Ваше високопреосвештенство, први пут сте на светој косовској земљи. Можете ли бар укратко да нам опишете своје утиске?

Утисци су веома снажни и јарки. И наравно, ти утисци су двојаки - и радосни и тужни. Радосно је за мене то што сам први пут посетио косовску покрајину, колевку српског хришћанства, што сам видео велике светиње, манастир Грачаницу, манастир Дечане, видео сам древну Пећку патријаршију, видео сам изузетне споменике православне уметности који су по милости Божијој остали читави. Видео сам изванредне фреске, нарочито у манастиру Дечани, које су се, слава Богу, одлично очувале, и поред свих историјских недаћа и трагичних околности у овој покрајини. Упознао сам се са изузетним људима који овде живе и поред свих претрпљених тешкоћа и искушења - са владиком Артемијем, са владиком Теодосијем, са сестрама манастира Грачаница, са братијом манастира Дечани, са братијом манастира Бањска, са клирицима епархије, са благочестивим мирјанима који овде раде и помажу. Све то спада у радосне утиске.

А тешки и тужни утисци везани су за то што сам први пут својим очима видео оно о чему сам много читао и много слушао, о чему сам чак више пута јавно и говорио: видео сам варварско пљачкање хришћанског наслеђа ове покрајине, које се овде догађало последњих година, видео сам уништавање светиња и уништавање храмова које се и данас наставља. Заједно са владиком Артемијем посетио сам не само сачуване светиње, него и оне храмове који су разрушени и сада леже у рушевинама, и оне који се обнављају, али су још далеко од тога да се може рећи да су заиста обновљени. Посетили смо и она места где је некада био храм, а сада је једноставно ледина, једноставно је посађено дрвеће. Када сам посећивао та места, много тога је било у мојим мислима. Размишљао сам какав огроман негативни потенцијал живи у људима, и како је важно држати тај негативни потенцијал под контролом, и учити људе да се у њима испољава све што је добро, а све што је у њима лоше, да се постепено исправља. Ако се злом

потенцијалу пусти на вољу, ако се подржава насиље, тада неограничена слобода може да изазове убијање људи, као што се догађало овде, и геноцид, и да један народ прогони други народ, и да један народ варварски руши и уништава светиње другог народа.

Такође, сећао сам се историје моје земље - Русије. И код нас су храмови били рушени, оскрнављени, претварани у магацине, јавне клозете, музеје атеизма... Све то нису чинили некакви инострани варвари, све су то чинили наши људи, становници Русије. И то наводи човека да се дубоко замисли. Ми треба врло пажљиво да чувамо духовно наслеђе које смо добили, и никада не треба да заборављамо своје порекло.

Ево о чему сам још размишљао и шта сам говорио монасима када сам посећивао ове светиње. Данас монаси и у Дечанима, и у Грачаници, и у другим манастирима Српске православне цркве, који се налазе на косовској земљи, живе као на острвима, окружени бодљикавом жицом, окружени, још увек, хвала Богу, одредима међународних мировних снага, а унаоколо је непријатељски настројено локално становништво. Ти људи који овде живе и раде, ти монаси и монахиње, то су исповедници православне вере, и ја бих желео да им се дубоко поклоним због подвига који они овде подносе. Ове светиње ће бити очуване све док у њима има живих људи. Ако би, не дај Боже, монаси изгубили духовну снагу, ако ти манастири не би имали довољно снаге да се и даље попуњавају младим монасима, они ће се у најбољем случају претворити у музеје, а у најгорем биће исто тако опљачкани и уништени као што се то догодило са многим другим храмовима и манастирима ове земље. Због тога је најважније да они који су овде остали, и поред свих тешкоћа и недаћа, наставе овде да живе. Верујем да ће им Господ помагати, да ће штитити њих, а заједно са њима и света места чији су они чувари.

Колико се разликује оно што човек може да сазна и осети читајући књиге и гледајући фотографије и филмове о Косову од онога што може да осети када све то види својим очима?

Када гледаш својим очима, онда све примаш у своје срце. Нараво, и када читаш, и када слушаш сведочанства очевидаца, ти такође долазиш са тим у додир. Али веома је важно доћи и видети. За мене је било важно да дођем овамо пре свега зато што сам не тако давно постао председник Одељења за спољашње црквене односе и у Руској цркви сам одговоран за везе са помесним православним црквама, то је моја службена дужност. Али поред службене дужности постоји и нека потреба моје душе да лично посетим она места где је људима тешко. Моја посета је скроман знак солидарности са људима који овде живе, који овде раде и који овде страдају. Уједно, то је подсећање да је Руска црква

увек била и увек ће бити уз Српску православну цркву у свим њеним искушењима.

Нас веома радује што сте Ви најпре дошли управо на Косово, где Срби, православни хришћани, тешко живе. Ми осећамо бригу Руске православне цркве. Истовремено, осећамо и бригу руске државе. Осећамо и јединство напора који и једна и друга улажу у том правцу. Данашње сагласје између Руске цркве и руске државе је зачуђујућа појава новијег времена, после толиких година прекида везе између државе и цркве. Сада се оне приближавају једна другој и оној врсти односа која се у византијско време називала "симфонијом". Може ли се рећи да данас у Русији постоји тако нешто?

Може се говорити о "симфонији" између Цркве и државе у савременој Русији, мада је термин "симфонија" у Византији означавао одређени идеал који никада није био достигнут. Ми знамо да је у византијској симфонији ипак био један диригент - а то је био император. Симфонија коју ми сада покушавамо да изградимо у Русији заснована је на мало друкчијим принципима.

Први принцип је немешање Цркве у унутрашња питања државе и немешање државе у унутрашња питања Цркве. Црква не треба да се меша у политику. Црква не треба да подржава једну политичку партију на штету друге политичке партије, нити једног политичког лидера на штету друге. Црква не треба да стаје на било чију страну у политичкој борби. Она увек треба да буде "изнад ситуације", увек треба да буде отворена за све људе, независно од њихове политичке оријентације, само уколико та оријентација није екстремистичка или шовинистичка. Црква треба да буде мајка целог народа.

Са друге стране, држава не треба да се меша у унутрашња питања Цркве, тј. на пример, не треба да утиче на избор епископа, нити да диктира своје услове приликом састављања унутарцрквених прописа. Принцип узајамног немешања треба стриктно да се поштује, и он се сада поштује.

Други принцип је принцип узајамне сарадње Цркве и државе свуда где је таква узајамна сарадња неопходна. А она је неопходна у веома многим сферама. Црква не постоји само "ради задовољења религиозних потреба" људи, како се говорило у совјетско време. Црква постоји пре свега да би људски живот постао бољи. А живот ће постати бољи ако сами људи постану бољи. Црква има огромну моралну снагу, има способност да

преображава људски живот. А држава поседује материјалне ресурсе за побољшање услова живота. Постоје такви проблеми које је немогуће решити без заједничких напора државе и Цркве. На пример, то је демографска криза. Демографска криза има економску компоненту, и ту је неопходна помоћ државе, неопходна је стратегија која би помогла да се воспостави прираштај становништва. Али постоји и духовна компонента. То је пре свега губитак традиционалног схватања породице. И ту је неопходан морални ауторитет Цркве, неопходан је напор и, ако хоћете, неопходна је стратегија која би била усмерена на воспостављање традиционалног схватања породице.

Црква се не меша у политику, али руски народ има интересе који су важнији од политичких. Те интересе је веома добро исказао Његова светост патријарх Кирил, када је говорио о појму "Света Русија". Колико су Црква и држава јединствени у одбрани тих интереса?

Овде треба пре свега рећи да Руска православна црква није само Црква Русије. Она је у истој мери и Црква Украјине, Белорусије, Молдавије и других земаља које улазе у њену канонску јурисдикцију. Донедавно су у кабинету патријарха московског и целе Русије у Даниловском манастиру стајале две заставе - једна зелена, патријарашка, са патријарховим грбом, а друга - застава Руске Федерације. Патријарх Кирил је наложио да се тамо поставе заставе свих земаља које улазе у јурисдикцију Руске православне цркве. То су све републике бившег Совјетског Савеза, осим Јерменије и Грузије, плус Јапан и Кина. Тако да сада у патријарашком кабинету има петнаест државних застава. Руска православна црква не може да изражава само интересе Русије као државе. Она је по својој вишенационалној природи шира, и зато она има и друкчије виђење. На постсовјетском простору то је једина сила, способна да консолидује народе који су се донедавно осећали као један народ и који до дана данашњег чине јединствени духовно-културни простор.

Поштовани владико, ви представљате Руску православну цркву у Мешовитој комисији за дијалог између православних и римокатолика. Чули смо да је у Београду било извесних потешкоћа у вези са гласањем, па бисмо желели боље да сазнамо шта се тамо дешавало.

У Београду се ми нисмо слагали са извесним формулацијама текста, па је то стављено на гласање. Испоставило се да смо ми у мањини, нико нас није подржао. Тада сам ја изразио протест кардиналу Касперу, који је председавао. Инсистирао сам на томе да питања у богословском дијалогу уопште не могу да се стављају на гласање, него треба да се решавају консензусом. Ако се бар једна црква не слаже, значи да формулација

треба да се мења или да се избаци из текста.

На следећем сусрету, у Равени, појавиле су се неке друге потешкоће - делегација Руске православне цркве напустила је заседање на самом почетку. Реците нешто о томе.

У Равени смо отишли зато што је тамо присуствовала "Естонска православна црква Константинопољског патријархата", коју ми не признајемо. Прошле године су се предстојатељи помесних цркава договорили да ће у богословским дијалозима учествовати само аутокефалне помесне цркве, а аутономне неће учествовати. Тако је био решен проблем учешћа "Естонске цркве" и тако је отклоњена сметња да се ми поново укључимо у дијалог. Поново смо се укључили, али смо пропустили два важна заседања. Једно је у Равени, где су прихваћене формулације које су за нас неприхватљиве и којима сам се ја противио још у Београду. А друго је на Криту, где су почели да припремају документ о улози римског епископа у првих хиљаду година.

Равенски документ је текст у чијем састављању није учествовала Руска православна црква, она га није одобрила и нашег потписа под тим документом нема, нити ће га бити. А на Кипру смо почели да разматрамо нови текст, чији пројекат је припреман у нашем одсуству. Сада ми вршимо редактуру тог текста. Засад тај текст није објављен, проучили смо само половину, и због тога ја не могу сада да га оцинем. Могу само да кажем да има веома много критичких примедби, и уопште нисам сигуран да ће тај текст бити прихватљив за све помесне православне цркве. Али то ће постати јасно на следећем заседању Комисије, које ће се одржати у Бечу, у септембру 2010. године.

И на крају, шта бисте могли рећи о раду Одељена за спољашње црквене везе Московске патријаршије, којим Ви однедавно руководите?

Руска православна црква увек је отворена за дијалог. Наш систем спољашњих црквених веза је веома разнолик. То су и везе са православним црквама, то су и везе са разним инославним црквама. Спремни смо за дијалог о најсложенијим питањима и увек смо приправни да укажемо помоћ тамо где је људима наша помоћ потребна. Надам се да ће Руска православна црква и даље остваривати своју спољну мисију полазећи од тих принципа.

Веома смо Вам захвални, владико, што сте одговорили на наша питања. Искрено се надамо да ће услови у којима живи српски народ на Косову и Метохији приликом Ваше следеће посете бити много бољи и сигурни смо да ће у томе руски народ кроз своју цркву и своју државу дати велики допринос.

[Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска](#)